“Əsrin müqaviləsi” – 25

“Əsrin müqaviləsi” müstəqil Azərbaycanın tarixində yeni mərhələdir

İlham ƏLİYEV: “Biz haqlı olaraq neft strategiyamızla fəxr edirik. Çünki Azərbaycanın uğurlu iqtisadi inkişafı, siyasi çəkisinin artması və dünya proseslərində fəal iştirakı ölkəmizin iqtisadi imkanları ilə bilavasitə bağlı məsələdir”.

(əvvəli 2-ci səhifədə)

1949-cu il noyabrın 7-də dənizdə ilk neft fontanının vurması ilə dünya neft sənayesinin inkişafında yeni dövr başlanıb. Burada çox mürəkkəb şəraitdə on kilometrlərlə uzanan estakada qurğuları və neft-mədən təsərrüfatı obyektləri tikilib, əlahiddə dəniz özüllərindən topa halında maili quyular qazılması metodu ilk dəfə tətbiq edilib, lay təzyiqinin saxlanması və dəniz şəraitində neftçıxarmanın intensivləşdirilməsi sistemi təşkil edilib, sualtı boru kəmərlərinin çəkilməsi, neftin və qazın sahilə nəql edilməsi məsələləri həll olunub.

Dənizdə neft hasilatının təşkili və bu sahənin dinamik inkişafı bütün dünyaya sübut etdi ki, Azərbaycan xalqı ən ağır və mürəkkəb çətinlikləri aradan qaldırmağa qadir olan əməksevər xalqdır. Dənizdə qısa bir dövr ərzində, sözün əsl mənasında, əfsanəvi bir şəhər yaradılmışdır. Qeyri-adi şəraitdə onun sosial infrastrukturu təşkil edilmişdir.

Azərbaycan dünyada neft akademiyası kimi şöhrət qazanmışdır. Şübhəsiz ki, respublikanın güclü elmi-texniki potensialı olmasaydı, dənizdə neft-qaz hasilatını təşkil etmək olmazdı. Ona görə də biz bu gün də, sabah da neft sahəsində xüsusi xidmətləri olan alim və mühəndislərə, habelə bütövlükdə neftçilər ordusuna minnətdar olmalıyıq. Məhz Azərbaycanın neftçi alimləri birincilər sırasında Sovet İttifaqının ən ali mükafatlarına layiq görülmüşlər. Təbii ki, Sovet İttifaqı qapalı bir sistem olmasaydı, Azərbaycanın neftçi alimlərinin tədqiqatları dünyaya daha geniş yayılardı. Azərbaycan neftçiləri öz cəsarəti, professionallığı, təşəbbüskarlığı, əməksevərliyi, eyni zamanda, təvazökarlığı ilə həmişə fərqlənmişlər və indi də fərqlənirlər. Onların bu keyfiyyətləri xaricdə də etiraf olunur. Söhbətlərinin birində peşəkar neftçi-geoloq Xoşbəxt Yusifzadə demişdi ki, Qərbin texnikası, avadanlığı bizdə olsaydı, bizim neftçilər daha böyük uğurlar qazanardı. Böyük məna daşıyan bu fikirlə razılaşmamaq olmaz.

Neft Daşlarının 55, 60, 65 illiyi ilə bağlı yubiley tədbirləri ölkəmizdə geniş qeyd edilib, hazırda xalqımız Neft Daşlarının 70-ci ildönümünü qeyd etməyə hazırlaşır.

* * *

Azərbaycan nefti dünya bazarına Bakı-Tbilisi marşrutu ilə çıxarılmalıdır. Məhz bu qətiyyətli mövqeyin sayəsində Azərbaycan nüfuzlu Qərb şirkətlərinin etimadını qazandı və ona görə də BTC ilə bağlı çoxsaylı müqavilələr imzalandı.

2001-ci il sentyabrın 29-da daha bir sənəd - “Şahdəniz” yatağından çıxarılacaq Azərbaycan qazının Gürcüstan ərazisi ilə Türkiyəyə nəqli haqqında hər iki dövlətin iqtisadi qüdrətinin artması, xalqlarının faydalanması üçün böyük fayda verəcək saziş imzalandı. İki dövlət başçısı bununla bağlı birgə bəyanat imzaladılar.

Heydər Əliyev bu münasibətlə keçirilən mərasimdə dedi:

“Hesab edirəm, əgər gürcü xalqı ilə Azərbaycan xalqı arasındakı münasibətləri böyük tarixi səpgidə nəzərdən keçirsək, görərik ki, bu, qonşu olaraq, birlikdə olaraq dostluq, həmrəylik və qarşılıqlı anlaşma şəraitində necə yaşamağa layiqli nümunədir. Görünür, bunun səbəbi odur ki, gürcü xalqı da, Azərbaycan xalqı da həmişə sülhsevər olmuşlar, həmişə başqa xalqlara xoş münasibət hissləri bəsləmişlər, bir-birinə həsəd aparmamışlar, bir-birinə qarşı hər hansı əsassız iddialar irəli sürməmişlər, onların arasında heç bir münaqişə olmamışdır. Bu gün biz deyəndə ki, Qafqaz, Cənubi Qafqaz hərbi münaqişələrlə və ayrı-ayrı dövlətlər tərəfindən olan digər hərəkətlərlə əlaqədar qeyri-sabitlik, narahatlıq dövrü keçirir, biz böyük iftixar hissi ilə deyə bilərik ki, bütün bunlar şərəfli, vicdanlı xalqlara yaddır. Gürcü və Azərbaycan xalqları məhz belə xalqlardır”.

Biz həmin mövqedə möhkəm dayanaraq, çətinlikləri dəf edərək, bu yolla ardıcıl surətdə irəlilədik və artıq konkret nəticələrə nail olduq.

“Bunlar reallıqdır, artıq əfsanə deyil, təklif edirəm ki, dostlarımız yeni bir əfsanənin gerçəyə çevrilməsi üzərində düşünsünlər”.

Heydər ƏLİYEV.

2002-ci il iyunun 22-də İstanbulun “Konrad” hotelində “Üç dənizin əfsanəsi” konfransı keçirildi. Tədbirdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Türkiyə Prezidenti Əhməd Necdət Sezər, Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçma, Ruminiya Prezidenti İon İliyesku, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze iştirak etdilər. Mərasimdə çıxış edən Heydər Əliyev nəzərə çatdırdı ki, bu tədbirin keçirilməsinin istinad nöqtəsi 1994-cü ildə imzalanan “Əsrin müqaviləsi”dir. Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra Qara dənizə bir neçə neft kəməri - Bakı-Novorossiysk və Bakı-Supsa kəmərləri çəkilmişdir. Lakin həmin kəmərlər Azərbaycanı qane etmirdi, bu səbəbdən yeni bir kəmərin çəkilməsinə ehtiyac yaranmışdı.

Heydər Əliyev dedi:

“Biz Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri haqqında hələ 1994-cü ildən düşünürdük. Amma o vaxtlar buna inanan çox az idi. Mane olanlar da çox idi və bu günə qədər də bəziləri hesab edirlər ki, bu, xəyaldır. Yaxud da deyirlər ki, Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xətti, neft kəməri ilə ixrac edilməsi üçün Xəzər dənizində yetərli qədər neft yoxdur. Onlara cavab verərək, mən bu gün demək istəyirəm ki, 2010-cu ildə “Azəri-Çıraq-Günəşli” yataqlarından 50 milyon ton neft hasil olunacaqdır və bu da Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin işləməsi üçün tamamilə bəsdir. Amma bir bu deyil, başqa yataqlar da var”.

Heydər Əliyev bildirdi ki, vaxtilə Xəzər dənizindən Qara dənizə, oradan da Aralıq dənizinə qədər gedəcəyimizi təsəvvür etməzdik: “İndi 2 min kilometr uzunluğunda böyük bir neft kəməri çəkilir. Bu, həqiqətən, əfsanədir”.

Onu da qeyd edək ki, “Əsrin müqaviləsi” imzalandıqdan sonra Xəzər dənizində 22,6 milyon tondan artıq neft çıxarılmışdı ki, bunun da 3,8 milyon tonu Bakı-Novorossiysk, 18,6 milyon tonu isə Bakı-Supsa boru kəmərləri vasitəsilə dünya bazarlarına çatdırılmışdı.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinə start verildi

2002-ci il sentyabrın 17-də Bakının yaxınlığındakı Səngəçal sahil terminalında Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlinin qoyulması münasibətilə təntənəli mərasim keçirildi. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Türkiyə Prezidenti Əhməd Necdət Sezər, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze mərasimdə iştirak etdilər. Amerika Birləşmiş Ştatlarının Energetika naziri Spenser Abraham, eləcə də bir çox xarici ölkələrdən gəlmiş qonaqlar mərasimdə iştirak edirdilər.

Tikintisinə 1996-cı ildə başlanmış bu terminalın ərazisi 255 hektardır. “Çıraq-1” platformasından sualtı boru kəməri ilə vurulan neft bu terminalda qəbul olunur, texniki emaldan keçirilir, daha sonra ixrac sisteminə vurulur.

Heydər Əliyev çıxışında Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin qlobal və regional əhəmiyyətini, ölkələr arasında əməkdaşlığın genişlənməsində müstəsna rola malik olduğunu vurğulayaraq dedi: *“Bu işlər bizim xalqlarımızın gələcəyi üçündür. Bizim bu işlərimiz yalnız və yalnız Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əldə etməsindən sonra mümkün olubdur.*

Müstəqil dövlət olaraq öz sərvətlərimizin sahibiyik. İstədiyimiz ölkələr ilə əlaqələr qururuq və belə işlər görürük. Amma ikinci boru da növbədədir. 1 trilyon kubmetr ehtiyatı olan “Şahdəniz” yatağından Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri də çəkiləcəkdir.

Beləliklə, boru kəmərlərinin sayı artır. Təbiidir ki, bunlar çox böyük iqtisadi xarakter daşıyır. Ancaq təkcə iqtisadi deyil, hesab edirik ki, bizim gördüyümüz işlər, Bakı-Tbilisi-Ceyhan siyasi xarakter daşıyır. Bu layihə və onun həyata keçirilməsi Qafqaz bölgəsində sülhün, əmin-amanlığın, təhlükəsizliyin təminatçısı ola bilər. Bu boru xətti, bu polad boru Azərbaycanı, Gürcüstanı, Türkiyəni bir-biri ilə daha sıx birləşdirəcəkdir”.

* * *

ABŞ Prezidenti Corc Buşun tədbir iştirakçılarına ünvanladığı məktubda deyilirdi: *“Prezident Heydər Əliyevin Azərbaycanın əsas ixrac boru kəmərinin işçi qrupunu yaratdığı vaxtdan, yəni 1997-ci il sentyabrın 5-dən bəri bugünkü tədbirin iştirakçıları uzun yol keçmişlər. Ötən müddət ərzində Prezident Heydər Əliyev neft və qaz ixrac dəhlizinə verdiyi dəstəkdən geri çəkilməmişdir. Onun boru kəmərlərinin reallığa çevrilməsində göstərdiyi uzaqgörənlik və qətiyyət bu böyük və mühüm işlərin düzgün istiqamətləndirilməsini mümkün etmişdir”.*

* * *

Britaniyanin Baş naziri Toni Bleyerin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə ünvanladığı məktubda isə bildirilirdi, *“Bu möhtəşəm layihənin müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsi hər iki ölkəyə böyük fayda verəcəkdir. Bu, Britaniya şirkətinin Azərbaycana ən azı daha 20 il cəlb olunması deməkdir.*

Bu gün Azərbaycan xalqı üçün tarixi bir gündür. Bu hadisə Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə arasında əməkdaşlığı gücləndirir. Xəzərin yeraltı sərvətlərindən istifadə edilməsinin gerçəkləşdirilməsi artıq uzaq xülya deyildir. Bu sərvətin müdrikliklə idarə edilməsi insanların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün saysız imkanlar yaradır.

Azərbaycan xoş həyəcan dolu bir gələcəyin astanasındadır. Mən və eləcə də Böyük Britaniya sizə bu yolda müvəffəqiyyət arzulayırıq”.

* * *

ARDNŞ-in prezidenti Natiq Əliyev isə çıxışında dedi:

“Dünya miqyaslı dahi siyasətçi cənab Heydər Əliyevin uzaqgörənliyi, dövlətin və ölkə iqtisadiyyatının inkişafının əsas qanunları və yolları haqqında ensiklopedik biliyə malik olması, böyük və misilsiz rəhbərlik təcrübəsi, xalqına sədaqəti və Vətənə sonsuz məhəbbəti ona miqyasına görə dünyada analoqu olmayan çox nəhəng layihəni yaratmaq, eyni zamanda, onun həqiqi rəhbəri və bilavasitə əsas icraçısı olmaq imkanı verdi. Bu gün tam qətiyyətlə demək olar ki, Heydər Əliyevin neft konsepsiyası nəinki Azərbaycanın XXI əsrdəki inkişafının əsasını qoydu, həm də Xəzər regionundakı zəngin karbohidrogen potensialını hərəkətə gətirərək, yeni inkişaf mərhələsinə yol açdı və bütövlükdə, regionun dünyanın ən böyük enerji mərkəzlərindən birinə çevrilməsində həlledici qüvvə rolunu oynadı”.

Üç ölkənin prezidentləri Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlqoyma mərasimində gələcək nəsilləri də unutmamış, bu boru kəmərinin ülvi amallara xidmət edərək regionun simasını dəyişdirəcək, iqtisadi inkişafa təkan verəcək, xalqın rifahını yüksəldəcək bir layihə olacağını bildirmişdilər.

Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə prezidentləri, ABŞ-ın Energetika naziri, mərasimin digər iştirakçıları Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin təməlinin qoyulacağı yerə gəldilər. Burada ilk boru təntənəli şəkildə xəndəyə endirildi. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze, Türkiyə Prezidenti Əhməd Necdət Sezər borunun üstünə ilk torpağı atdılar. İçərisində “Gələcək nəsillərə” müraciətinin mətni olan dəmir kapsul Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəmərinin başlanğıcında qazılmış quyuya basdırıldı.

* * *

Azərbaycan dövlətinin başçısı İlham Əliyev ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi neft strategiyasının həyata keçirilməsi ilə əlaqədar məsələlərə xüsusi fikir verirdi.

Beynəlxalq aləmdə dünya neft siyasətinin incəliklərinə dərindən bələd olan mahir tədqiqatçı, bacarıqlı siyasi və dövlət xadimi kimi tanınan İlham Əliyev neft strategiyasının yaradıcısı və memarı olan Heydər Əliyevin arzularına sadiq qalaraq, Azərbaycanın neft strategiyasının reallaşması ilə bağlı dünyanın ən nüfuzlu şirkətləri ilə fəal və işgüzar danışıqlar aparır, meydana çıxan problemlərə yüksək peşəkarlıqla müdaxilə edir və milli mənafeləri gözləməklə onların həllinə nail olurdu. İlham Əliyevin prezidentliyinin ilk 100 günü ərzində onun və bütövlükdə Azərbaycan dövlətinin böyük uğurlarından biri də bu oldu ki, prezidentin fəal iştirakı və başçılığı ilə əsrin tikintisi sayılan Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin maliyyələşdirilməsinə dair sənədlər imzalandı.

Beləliklə, “Əsrin müqaviləsi” ilə təməli qoyulan neft-qaz kontraktları üzrə aparılan işlər artıq keyfiyyətcə yeni, həlledici mərhələyə daxil olur və bu yolda əldə edilən bütün uğurlu qələbələr xalqımızın ümummilli lideri, müasir Azərbaycanın banisi Heydər Əliyevin əvəzsiz rolu və misilsiz xidmətləri ilə bağlıdır. Odur ki, “Əsrin müqaviləsi”nin Azərbaycan Respublikasının siyasi və iqtisadi həyatında müstəsna əhəmiyyəti nəzərə alınaraq qərara alınır ki, “Əsrin müqaviləsi”nin 10-cu ildönümü 2004-cü il sentyabrın 20-də Bakı şəhərində təntənəli surətdə qeyd olunsun. Bu məqsədlə geniş tərkibdə Təşkilat Komitəsi yaradıldı və “Əsrin müqaviləsi”nin 10 illiyi böyük bayram kimi qeyd olundu.

Neft müqavilələrinin reallaşması göstərir ki, beynəlxalq aləmdə Azərbaycan münbit investisiya mühiti yaratmış, kommersiya riskləri minimuma endirilmiş ölkə kimi tanınır. Münbit investisiya mühitinin yaradılması istiqamətində məhz belə bir siyasət keyfiyyətli iqtisadi artım üçün etibarlı bazadır. Bu fundamental nailiyyəti qısa müddətdə heç də hər bir ölkə əldə edə bilməzdi. Müstəqil Azəbaycanın siyasi və iqtisadi əsaslarını təşkil edən mövqeləri qoruyub saxlamaq çox vacibdir.

Nəhayət, çoxdan gözlənilən hadisə baş verdi. 2005-ci il fevralın 18-də “Azəri” yatağından ilk neft çıxarıldı. Xatırladaq ki, “Mərkəzi Azəri” platforması Bakıdan 100 kilometr şərqdə, dənizin dərinliyinin 128 metrə çatdığı sahədə yerləşir. Onun obyektləri 48 quyu gövdəsinə malik hasilat, qazma və yaşayış platformasından (NQY), “Səngəçal” terminalına çəkilmiş 30 düymlük neft və 28 düymlük qaz kəmərlərindən, Səngəçaldakı genişləndirilmiş terminaldan ibarətdir. Xəzərdə ilk dəfə həyata keçirilən ən böyük əməliyyat nəticəsində 15 min tonluq qurğu buraya gətirilərək dayaq bloklarının üzərinə oturdulmuşdur. Artıq burada 10 hasilat quyusu qazılmışdır. Burada yeni hasilat quyularının qazılması nəzərdə tutulurdu. Həmin il ərzində “Mərkəzi Azəri”dən “Çıraq-1”ə nisbətən daha çox neft hasil ediləcəkdi. Hesab edilirdi ki, 2005-ci ildən burada istismarda olan quyu BP-nin dünyada işlətdiyi ən məhsuldar quyudur.

Azərbaycan neftçiləri bütün dövrlərdə olduğu kimi, bu gün də ən böyük hörmətə layiq olan insanlardır və əlbəttə, onların çətin əməyi, zəhməti daha da yüksək qiymətləndirilməlidir. Amma biz onu da bilirik ki, bu, keçmişdə də, bütün zamanlarda da belə olmayıbdır. Son zamanlar əməkhaqlarının artımı, sosial məsələlərə göstərilən daha böyük diqqət məni çox sevindirir. Bunu Dövlət Neft Şirkətinin tərkibində fəaliyyət göstərən bütün qurumlara şamil etmək olar. Azərbaycanda neft sənayesində, doğrudan da, böyük addımlar atılıbdır, böyük nəticələr əldə edilibdir”.

“Dədə Qorqud” qazma qurğusu işə salındı

Xəzərin dərinliklərində yerləşən neft yataqlarında yeni neft quyularının qazılması üçün dünyanın ən müasir qazma qurğularından istifadə olunması obyektiv zərurətdən irəli gəlirdi və bu işdə “Dədə Qorqud” qazma qurğusunun rolu əvəzedilməz idi.

1996-cı il avqustun 24-də “Əsrin müqaviləsi”nin yeni mərhələsi olan “Dədə Qorqud” yarımdalma qazma qurğusu istismara buraxıldı. “Dədə Qorqud” qazma qurğusunun fəaliyyətə başlamasına həsr olunmuş mitinqdə Heydər Əliyev söyləmişdir: “Mən bu qurğuya “Dədə Qorqud” adı verilməsi barədə qərar qəbul etdim. Hesab edirəm ki, hər bir azərbaycanlı üçün bu, müqəddəs və əziz, qurğu üçün ən dəyərli addır”.

“Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində neçə-neçə platformalar, neft kəmərləri, qaz kəmərləri tikilmiş, Azərbaycan neftinin və qazının Avropaya, Asiyaya və digər qitələrə çatdırılması təmin olunmuşdu. Güclü infrastruktur yaradılmış, neft sənayesinə müasir texnologiyalar, idarəetmə təcrübəsi gətirilmiş, respublikanın neft donanması, dəniz neft sənayesinin infrastrukturu yenidən qurulmuşdu. Onlardan bir neçəsini qeyd edək.

Üzən qazma qurğusu “İstiqlal” Azərbaycanın istiqlaliyyətinə sədaqətlə xidmət edəcəkdir

1998-ci il sentyabrın 2-də “İstiqlal” qazma qurğusu işə salındı. XX əsrin 70-80-ci illərində dənizdə neft və qaz yataqlarının işlənilməsi, suyun dərinliklərində olan yataqlardan neft hasil etmək üçün yeni qurğuların, cihazların, texnikanın yaradılması zərurəti meydana çıxmışdı. Bu məqsədlə “Şelf-1” üzən qazma qurğusu, sonra isə ardıcıl olaraq “Şelf-2”, “Şelf-3”, “Şelf-4” və “Şelf-5” qazma qurğuları tikilib istifadəyə verilmişdir. Dənizin dərin qatlarından neft hasil etmək üçün daha mütərəqqi texnologiyalar əsasında yaradılmış qurğulara ehtiyac vardı.

“Şelf-2” üzən qazma qurğusu Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti tərəfindən ARDNŞ ilə birlikdə modernləşdirilmiş və Xəzər dənizində “Dədə Qorqud” adı ilə istismara verilmişdi. “Şelf-5” üzən qazma qurğusu isə bərpa olunaraq modernləşdirildikdən sonra “İstiqlal” qazma qurğusu adı altında istismar olunmağa başlanmışdı.

“Şelf-5” qazma qurğusunun işə salınması münasibətilə keçirilən mərasimdə dövlət başçısı Heydər Əliyev demişdi: “Bilirsiniz ki, bir neçə vaxt bundan əvvəl biz böyük qazma qurğusunun bərpa olunub modernləşdiriləndən sonra işə başlamasını təntənəli surətdə qeyd etdik və ona “Dədə Qorqud” adı verdim. Bu adı mən vermişəm. Nə üçün “Dədə Qorqud”? Çünki Qorqud bizim ulu babamız, dədəmizdir, tarixi kökümüz, soyumuzdur. İkinci qazma qurğusuna “İstiqlal” adı verərkən, bununla mən keçmişimizi bu günümüzlə daha da sıx bağlamaq arzusunda, istəyində olmuşam. Bizim tarixi keçmişimiz Dədə Qorquddur, bu günümüz, gələcəyimiz isə əbədi müstəqillikdir, istiqlaliyyətdir. Mən əminəm ki, bu üzən qazma qurğusu “İstiqlal” adını şərəflə daşıyacaq, onun ömrü uzun olacaq və daim Azərbaycan xalqının iqtisadiyyatının inkişafına, Azərbaycan vətəndaşlarının rifah halının yaxşılaşmasına, Azərbaycanın istiqlaliyyətinə sədaqətlə xidmət edəcəkdir”.

(davamı növbəti saylarımızda)

Ziyad SƏMƏDZADƏ,
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq Komitəsinin sədri, akademik.

“Əsrin müqaviləsi” – 25

“Əsrin müqaviləsi” müstəqil Azərbaycanın tarixində yeni mərhələdir

“... Mən bu müqavilənin hazırlanmasında, imzalanmasında iştirak etdiyimə görə özümü çox xoşbəxt hiss edirəm. Üzərimə götürdüyüm məsuliyyəti dərk edirəm və ümidvaram ki, gələcək nəsillər bu gün burada baş verən tarixi hadisəni layiqincə qiymətləndirəcəklər. ...Ən ümdəsi isə ondan ibarətdir ki, bu müqavilə Azərbaycan xalqının bugününə, gələcəyinə böyük mənfəətlər verəcək, onun rifah halının yüksəlməsi üçün etibarlı və möhkəm zəmin yaradacaqdır”.

Heydər ƏLİYEV,
ümummilli lider.

“Əsrin müqaviləsi”nin bağlanması ərəfəsində neft-qaz hasilatında vəziyyət

Azərbaycan dövlətinin müstəqillik tarixinin ən taleyüklü məsələsi, iqtisadi müstəqilliyinin təmin edilməsinin ən başlıca amili ölkənin zəngin təbii sərvətlərindən istifadə ilə bağlı müəyyən edilən neft strategiyasıdır. Bu strategiyanın ana xəttini “Əsrin müqaviləsi” təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri Heydər Əliyev prezident səlahiyyətlərini icra etdiyi andan dünyanın aparıcı neft şirkətlərinin ölkəmizə marağı xeyli artdı. 1993-cü ilin iyun ayının əvvəllərində Amerikanın “Amoco Caspian Sea Petroleum” neft şirkətinin prezidenti Robert Blanton bildirdi ki, Azərbaycan hökuməti ilə müvafiq müqavilə imzalanacağına ümid edir.

Heydər Əliyev onu da nəzərə çatdırırdı ki, Azərbaycan xüsusilə neft sahəsinə Qərbin investisiya yatırmasında maraqlıdır. Həmçinin onu da bildirirdi ki, Azərbaycan hökumətinin Qərb şirkətləri ilə danışıqlar haqqında son qərarı ləngimə deyil, yeni hakimiyyətin imzalamalı olduğu müqavilənin məzmunu ilə ətraflı və müfəssəl tanış olmaq arzusundan irəli gələn addımdır: **Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi bərpa edildikdən sonra neft ilk dəfə Azərbaycan xalqının əsl sərvəti olmuşdur. Bununla birlikdə, heç kəs şübhə etməməlidir ki, burada təmsil olunmuş bütün xarici şirkətlərin Azərbaycanın neft yataqlarının işlənməsində iştirakı təmin olunacaq və onların maraqlarına riayət ediləcəkdir.**

Təbii resurslar bu günədək iqtisadi inkişafın faktiki olaraq əsas təməli kimi qəbul olunur. Eyni zamanda, iqtisadi məkanda təbii ehtiyatların mövcudluğu sənaye istehsalının, ümumiyyətlə, iqtisadiyyatın inkişafının güclü amilidir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, bu və ya digər ölkənin enerji ehtiyatlarının işlənilməsi onun siyasi müstəqilliyinin, iqtisadi təhlükəsizliyinin və dirçəlişinin qarantıdır. Enerji resurslarının çeşidində isə xam neft hakim mövqe tutur və hələ xeyli müddət belə olacağı şübhəsizdir.

Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ölkəmiz öz neft-qazımıza sahib çıxmaq şansı qazanmışdır. Odur ki, həmin şansın xalqın maraqları, ölkənin iqtisadi qüdrətinin artması, təhlükəsizliyinin qorunması naminə səmərəli istifadə olunması çox məsul vəzifədir. Bu mənada Heydər Əliyev qəti əmin idi ki, ağır vəziyyətdə olan ölkə iqtisadiyyatını dirçəltmək, Azərbaycanın dünyaya inteqrasiyasını təmin etmək üçün ən sanballı vasitə neft ola bilər.

Qərbin neft şirkətləri milyardlarla dollar sərmayəni mürəkkəb geosiyasi məkanda yerləşən Azərbaycana yatırmağı riskli hesab etsələr də, Heydər Əliyevə Azərbaycanı ağır vəziyyətdən qurtara biləcək müdrik və nüfuzlu bir lider kimi inanırdılar.

1994-cü il fevralın 5-də isə Prezident Heydər Əliyev ölkənin neft strategiyasının həyata keçirilməsi zamanı hazırlanan layihələrə dair alim və mütəxəssislərin rəy və təkliflərini öyrənmək üçün ölkənin neftçi alim və mütəxəssisləri ilə görüşdü.

1994-cü il iyunun 6-da Bakıda ilk “Xəzərneftqaz-2000” beynəlxalq sərgisi keçirildi. 11 ölkədən 250 şirkətin iştirak etdiyi sərginin açılışı ilə bağlı keçirilən tədbirdə çıxış edən Heydər Əliyev dedi ki, XX əsrin əvvəllərində dünyada çıxarılan neftin böyük bir hissəsini hasil edən Azərbaycanda indiyədək neft-qaz sərgiləri keçirilməmişdir.

İşin son mərhələsi 1994-cü il iyulun 18-də Hyustonda (ABŞ) başlandı və avqustun ortalarınadək davam etdi. Elə Hyustonda da Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti vəzifəsində çalışan İlham Əliyevin bilavasitə iştirakıyla *görülən böyük və gərgin işin nəticəsi olaraq, tərəflərin məsələyə yüksək məsuliyyətlə yanaşması ilə nəhayət, hər iki tərəfin mənafelərinə cavab verən layihənin* son variantı hazırlandı.

“Əsrin müqaviləsi” və onun mahiyyəti, hasilatın pay bölgüsü

Təntənəli mərasim isə 1994-cü il sentyabrın 20-də “Gülüstan” sarayında keçirildi.

Milli neft strategiyasının təməl sütunu hesab edilən “Əsrin müqaviləsi”ndə dünyanın 8 ölkəsinin (Azərbaycan, ABŞ, Böyük Britaniya, Rusiya, Türkiyə, Norveç, Yaponiya, Səudiyyə Ərəbistanı) 13 məşhur neft şirkəti (Amoco, BP, McDermott, UNOCAL, ARDNŞ, LUKOYL, Statoil, Exson, Türkiyə Petrolları, Penzoil, İtochy, Ramco, Delta) təmsil edilmişdi. Hasilatın pay bölgüsü belə olmuşdu: LUKOYL - 10 faiz, Statoyl - 8,5633 faiz, İtoçi - 3,920 faiz, TPAO - 6,75 faiz, BP/AMOCO - 34,1 faiz, Delta - 1,68 faiz, UNOKAL - 10,0489 faiz, EXSON - 8,000 faiz, PENZOİL - 4,8175 faiz, RAMCO - 2,0825 faiz, ARDNŞ - 10 faiz.

“Əsrin müqaviləsi”nin və onunla əlaqədar zəruri hesab edilən sənədlərin imzalanması Azərbaycanın neft tarixində yeni bir mərhələnin əsasını qoydu. İmzalanan sənədlər içərisində hasilatın pay bölgüsü haqqında saziş böyük əhəmiyyət daşıyır.

“Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması mərasimində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev çıxış edərək qeyd etdi ki, “bu gün, bu tarixi gündə, Azərbaycanda neftin sənaye üsulu ilə hasil və emal edilməsinə başlandığı dövrdən təxminən 150 il sonra, mən Azərbaycan neftçilərinin bütün nəsillərinə, respublikamızın neft sahəsində çalışan alimlərinin, mütəxəssislərinin, mühəndislərinin və fəhlələrinin hamısına bu dövrdə təbii sərvətlərimizi çıxarıb xalqımızın rifahının müəyyən qədər yaxşılaşmasına səy göstərdiklərinə görə, fədakar əməklərinə görə, böyük elmi kəşflərinə görə təşəkkürümü bildirirəm və onları indiyədək qazandıqları nailiyyətlər münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm”.

Respublika rəhbəri bir cəhəti xüsusi olaraq vurğuladı ki, Azərbaycanda neftin sənaye üsulu ilə istehsalına başlandığı vaxtdan indiyədək ölkəmizin ərazisində yerin təkindən quruda və suda 1 milyard 325 milyon ton neft çıxarılmışdır. Xəzərin Azərbaycana aid hissəsində 45 ildə 400 milyon ton neft hasil edilmişdir. Bu müddətdə, eyni zamanda, 400 milyard kubmetrədək qaz çıxarılmışdır: “Bütün bunlar böyük nailiyyətlərdir və gələcəkdə Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatının, neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əsas və təməldir. Biz ötən dövrlərdə nə qədər çox neft çıxarsaq da, nə qədər böyük nailiyyətlər əldə etsək də, bir həqiqəti nəzərə çatdırmalıyıq ki, son vaxtlaradək, yeni Azərbaycanın müstəqilliyi əldə olunan dövrədək xalqımız heç vaxt öz təbii sərvətlərinin sahibi olmamışdır.

Azərbaycan Respublikası müstəqil dövlətdir. Azərbaycan xalqı öz təbii sərvətlərinin sahibidir. Bu sərvətlərdən necə istifadə edilməsini xalqımızın özü sərbəst surətdə müəyyənləşdirir...”.

Neft yataqlarımızın müştərək işlənməsi haqqında Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə xarici ölkələrin aparıcı neft şirkətləri arasında danışıqlar üç il ərzində məhz bu prinsiplər əsasında aparılmışdır.

Müqavilənin imzalanmasını bazar iqtisadiyyatının Azərbaycanda həyata keçirilməsi üçün ilk böyük addım hesab etmək olar. Azərbaycan bu müqaviləni imzalamaqla xaricdən ölkəyə qoyulan investisiyaların çoxalması üçün böyük yol açır, digər sahələrdə çalışan şirkətlərin də Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsi üçün zəmin yaradır, müstəqil Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında və ictimai-siyasi həyatında hökm sürən sabitliyi dünyaya bir daha nümayiş etdirir.

30 ili nəzərdə tutan müqavilənin imzalanması Azərbaycan Respublikasının həyatında, iqtisadiyyatında və xüsusən neft sənayesində yeni bir mərhələ açır.

Heydər Əliyev bu gün bu təntənəli və möhtəşəm mərasimdə Azərbaycan neftçilərini, Azərbaycan xalqını, bütün Azərbaycan vətəndaşlarını bu əlamətdar tarixi hadisə münasibətilə təbrik etdi. Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin bu sahədə çalışan nümayəndə heyətinin əməyini, xarici ölkələrin neft şirkətləri konsorsiumunun rəhbərlərini, həmin şirkətlərin işçilərinin ümumiyyətlə, şirkətin bu sahədə gördüyü işləri yüksək qiymətləndirdi, hamısını ürəkdən təbrik etdi.

Heydər Əliyev dedi:

“... Biz bu müqavilə əsasında sıx birləşir, böyük əməkdaşlığa başlayırıq və mən şübhə etmirəm ki, əməkdaşlığımız uğurlu olacaqdır, buna maneçilik törədən bütün qüvvələr dəf ediləcəkdir, müstəqil Azərbaycan Respublikası öz taleyinin, öz sərvətlərinin sahibi kimi, bu əməkdaşlıq sayəsində dünya birliyində, dünya iqtisadi birliyində öz layiqli yerini tutacaqdır.

Sizi, bu mərasimə toplaşanları, bütün bu məsələlərə müsbət maraq göstərənlərin hamısını bir daha ürəkdən təbrik edir, müqavilənin imzalanması üçün xeyir-dua verirəm. Xeyirli olsun, uğurlu olsun. Azərbaycan xalqının xoşbəxt gələcəyi naminə bu müqavilənin bu gün burada imzalanmasını ürəkdən təbrik edirəm”.

“Əsrin müqaviləsi” imzalandıqdan sonra onun reallaşması istiqamətində ciddi tədbirlər həyata keçirildi. Bu tədbirlərdən biri də Bakı-Novorossiysk boru kəmərinin istifadəyə verilməsi ilə bağlı işlərə başlanması hesab edilirdi.

“Əsrin müqaviləsi” çərçivəsində erkən Azərbaycan neftinin, eyni zamanda, iki marşrut üzrə - Rusiya və Gürcüstan əraziləri vasitəsilə nəql olunması haqqında qərar qəbul edilmişdi. Gürcüstan ərazisi boyunca boru kəməri Qara dəniz sahilindəki Supsa limanına qədər gedəcəkdi. Rusiya ərazisindən keçən neft kəməri də Qara dənizdə - Novorossiysk limanında qurtarır.

Uzun danışıqlar aparıldıqdan və texniki, iqtisadi, kommersiya, hüquqi məsələlər müzakirə edildikdən sonra Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında hökumətlərarası razılaşma hazırlandı və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Rusiya hökumətinin sədri Viktor Çernomırdin tərəfindən Moskvada 1995-ci il oktyabrın 16-da imzalandı.

1996-cı il yanvarın 18-də Moskvada Azərbaycanla Rusiya arasında Azərbaycanın “Azəri”, “Çıraq” və “Günəşli” dəniz yataqlarından erkən neftin Rusiyaya məxsus boru kəməri ilə Qara dənizdəki terminala nəql edilməsi haqqında saziş imzalandı. Sazişi Rusiya tərəfindən Baş nazir Viktor Çernomırdin, Azərbaycan tərəfindən Prezident Heydər Əliyev imzaladılar. 1996-cı il fevralın 16-da Bakıda Prezident Sarayında Azərbaycanda çıxarılacaq ilkin neftin Rusiya Federasiyasının ərazisi vasitəsilə nəqlinə dair sənədlərin imzalanması mərasimi keçirildi.

Heydər Əliyevin insanlara təsiretmə, rəqibləri dostlara çevirmə qabiliyyəti çox yüksək idi. Hətta ən böyük problemlərin həllində Heydər Əliyev peşəkarlıq göstərir, dəmir iradə nümayiş etdirir, qarşıya çıxan məsələləri dərin zəkasının süzgəcindən keçirərək mümkün həll yollarını görə bilirdi.

1997-ci il noyabrın 12-də “Çıraq-1” platformasından ilk neft əldə edilmişdi. Bu platformanın nefti 176 km-lik sualtı kəmərlə Səngəçal terminalına, əlavə qaz isə 48 km-lik sualtı kəmərlə Neft Daşlarının qaz-kompressor stansiyasına, oradan da sahilə ötürülməyə başlanmışdı.

Onu da qeyd etməliyik ki, Qərbdə enerji resurslarına ehtiyac duyan bir çox ölkələr Xəzər neftinə maraq göstərir, o cümlədən Xəzər neftinin ixracı layihələrinə qoşulmaq istəyirdilər. Belə ölkələr sırasında Ukrayna, Polşa, Bolqarıstan və Rumıniya da var idi. Heydər Əliyevin fikrincə, bütün bunlar onu göstərirdi ki, boru kəmərlərinin bir deyil, bir neçə alternativ marşrutu çəkilməlidir ki, bu da öz növbəsində hərtərəfli, ölçülüb-biçilmiş qərarlar qəbul olunmasını tələb edirdi.

Bakı-Tbilisi-Ceyhan ixrac boru kəməri layihəsi: ilkin danışıqlar, rəylər, mövqelər, Ankara, İstanbul bəyannaməsi, Bakı-Supsa neft kəmərinin istifadəyə verilməsi

Azərbaycan dövləti bu imkanlardan istifadə etmək üçün düşünülmüş, müstəqil siyasət yeridərək maraqlı tərəflərlə strateji əməkdaşlığı genişləndirərək onların həllinə nail olurdu.

Tarix göstərir ki, güclü neft ehtiyatları olan ölkələr həmişə təzyiqlərə məruz qalmış, mənafelərini qorumaq uğrunda imkanları daxilində mübarizə aparmışlar. Lakin bu mübarizədə onlar heç də həmişə qalib gəlmirlər. Bu gün Azərbaycan müstəqil dövlət kimi öz sərvətlərinin sahibidir və həyata keçirdiyi neft strategiyasının ölkənin müstəqilliyinin möhkəmlənməsinə, sosial-iqtisadi dirçəlişinə xidmət etməsi üçün əlverişli imkanlar yaranmışdır.

1998-ci il yanvarın əvvəlində Bakının ətrafında Dübəndi dəmiryol neft terminal kompleksi istifadəyə verildi. Bununla xam neftin Xəzər dənizi vasitəsilə tankerlərlə Bakıya, oradan isə dəmiryolu və boru kəməri ilə Gürcüstanın Qara dəniz limanlarına daşınması təmin edildi. Bu terminalın işə salınması Qafqaz regionu vasitəsilə Avrasiya nəqliyyat dəhlizi layihəsinin həyata keçirilməsi üçün də böyük əhəmiyyət kəsb edirdi.

Ümumiyyətlə, Dübəndi terminalının fəaliyyətə başlaması Azərbaycanın neft ixracında vacib mərhələlərdən biri olmuş, xam neftin ixrac imkanlarını artırmışdır. Bu isə sonrakı illərdə tikintisi başa çatdırılan neft kəmərləri fəaliyyətə başlayanadək ölkə neftinin nəqlində önəmli rol oynamışdır.

1998-ci il fevralın 13-14-də Heydər Əliyev Türkiyədə işgüzar səfərdə oldu. O, Türkiyənin Nərgiz TV telekanalına verdiyi müsahibəsində demişdi: “Bakı-Ceyhan marşrutu ilə strateji neft kəmərinin çəkilməsi haqqında qərarı şəxsən mən qəbul etmişəm. Bizdən asılı olan nə vardısa, hamısını yerinə yetirmişik”.

1998-ci il oktyabrın 29-da isə Ankarada Türkiyə Böyük Millət Məclisinin binasında Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Özbəkistan prezidentləri və ABŞ-ın Energetika naziri tərəfindən Bakı-Tbilisi-Ceyhan marşrutu ilə əsas ixrac neft kəmərinin çəkilməsini dəstəkləyən “Ankara Bəyannaməsi”nin imzalanması ilə bu layihənin ilkin razılaşması əldə olundu.

29 oktyabr 1998-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev, Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadze, Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Nursultan Nazarbayev, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Süleyman Dəmirəl, Özbəkistan Respublikasının Prezidenti İslam Kərimov öz ölkələrində neft və qaz ehtiyatlarının hasilatı və istehsalı, bir neçə boru kəməri vasitəsilə bu ehtiyatların dünya bazarlarına təhlükəsiz nəql edilməsi imkanlarını qiymətləndirərək, habelə bu məsələlər barədə təxirə salmadan qərar qəbul edilməsi zəruriliyini nəzərə alaraq bu bəyannaməni imzaladılar.

Bəyannamənin imzalanması mərasimində çıxış edən Heydər Əliyev bildirmişdir: “Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsinin reallaşdırılması Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyətə malikdir, çünki bu layihə onun ölkəsini dünya iqtisadiyyatı ilə möhkəm bağlayacaq və gənc dövlətin möhkəmlənməsində müstəsna rol oynayacaqdır. Sazişlər paketi ərazisindən neft kəmərinin keçəcəyi ölkələrdən hər birinin maraqlarını, hüquqlarını və vəzifələrini müəyyən edir və nizamlayır”.

“Bakı-Tbilisi-Ceyhan” boru kəməri layihəsi Azərbaycanın dünyanın transmilli şirkətləri ilə əlaqələrinin genişləndirilməsi üçün müstəsna əhəmiyyət kəsb edəcəkdir. O vaxt ARDNŞ-in birinci vitse-prezidenti, Milli Məclisin deputatı İlham Əliyev “Bakı-Tbilisi-Ceyhan” layihəsinin əhəmiyyətini belə qeyd etmişdir: “Bu gün Azərbaycanın əsas ixrac boru kəməri kimi niyə məhz Bakı-Tbilisi-Ceyhan istiqamətini seçməsini izah etməyə lüzum yoxdur. Bəzi hökumətlərin və şirkətlərin bu prosesə siyasi don geyindirməyə çalışmasına baxmayaraq, bizim seçimimiz ölkəmizin Azərbaycanda fəaliyyət göstərən şirkətlərlə uzunmüddətli iqtisadi əlaqələri ilə bağlıdır”.

Onu göstərmək kifayətdir ki, *“1994-1999-cu illərdə Azərbaycana 5 milyard dollar sərmayə qoyulmuş, nüfuzlu Qərb şirkətlərinin iştirakı ilə 19 müqavilə imzalanmışdı.* **İmzalanan müqavilələrdə 30 dövlətin nüfuzlu şirkətləri iştirak edir. Yəni, biz Amerika Birləşmiş Ştatları ilə geniş əməkdaşlıq edirik. İndi Azərbaycanda Amerikanın 100-dən çox şirkəti işləyir”.**

Bakı-Supsa neft kəmərinin istifadəyə verilməsi ilə Azərbaycan neftinin dünya bazarlarına çıxarılması

1999-cu il aprelin 17-də Bakı-Supsa neft kəməri istifadəyə verildi. Bu, Bakı-Haşuri boru kəmərinin bazasında qurulmuşdu və Azərbaycan neftinin dünya bazarına çıxarılmasında alternativ marşrut idi. 833 km-lik kəmər (Azərbaycan ərazisində - 480 km) dünya standartlarına uyğun müasir nəqliyyat sistemidir. Ötürmə qabiliyyəti ildə 5,75 mln. ton olan bu neft kəmərinin istifadəyə verilməsi ilə Azərbaycandan neft ixracının etibarlılığı və çevikliyi təmin olundu, Xəzər-Qara dəniz nəqliyyat dəhlizi ilə enerji resurslarının ixracının və onların Azərbaycan və Gürcüstan ərazilərindən tranzitinin əsası qoyuldu.

“Neftin hasilatına və ixracına dair böyük bir layihənin Bakı-Supsa neft kəməri həyata keçirilməsi çox böyük proqramı dörd ildən bir qədər artıq müddətdə reallaşdırmağa müvəffəq ola bilmişik. Təbii ki, bunların hamısı ümumi səylərin nəticəsidir. Beləliklə, 1994-cü ildə başlanmış işlər artıq öz praktiki nəticələrini verir. Nefti dünya bazarlarına daşımaq üçün yaradılmış gözəl şərait uğurlarımızın daimi olacağından xəbər verir.

1999-cu il aprelin 24-də Amerika Birləşmiş Ştatlarinin Prezidenti Bill Klinton Ağ evdə Heydər Əliyevlə görüşündə ona demişdi: “Siz bizə çox lazımsınız. Qafqazda və Mərkəzi Asiya regionunda sülhün və sabitliyin bərqərar olmasında sizin xidmətlərinizi yüksək qiymətləndiririk.

Bakı-Supsa boru kəmərinin istismara verilməsi münasibətilə Sizi təbrik edirəm. Xəzərin zəngin ehtiyatlarının dünya bazarlarına alternativ yollarla ixrac olunması region dövlətlərinin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsində əhəmiyyətli rol oynayacaqdır”.

1999-cu il iyulun 12-də **Xəzərin Azərbaycan sektorundakı “Şahdəniz” yatağından əldə edilmiş nəticələrin təqdimat mərasimi keçirildi.**

Dövlət başçısı bu yatağın əhəmiyyətindən danışaraq bildirir: *“Şahdəniz” Azərbaycan alimləri, neftçiləri, geoloqları tərəfindən kəşf olunan yataqlar içərisində ən böyüklərindən biridir... Çox tanınmış ekspertlərin fikrincə, “Şahdəniz” yatağı dünya əhəmiyyətli yataqdır Onun ehtiyatları barədə proqnozlar əsaslıdır. Bu, Azərbaycan neftçilərinin, alimlərinin, Azərbaycan geoloqlarının nə qədər yüksək səviyyəli biliyə malik olduqlarını sübut edən elmi nəticələrdən biridir.*

Heydər Əliyev deyir:

“Demək, beləliklə, biz indi yeni bir mərhələyə keçirik. Neft kəmərləri ilə yanaşı, Azərbaycandan dünya bazarına qaz ixrac etmək üçün də boru kəməri tikməliyik və bu işə başlamalıyıq. Bir daha deyirəm ki, bu kəmər də Bakı-Gürcüstan-Türkiyə istiqamətində olmalıdır. Beləliklə, “Əsrin müqaviləsi”ndən sonra ikinci böyük müqavilədir ki, biz qısa bir müddətdə bunun gözəl nəticələrini görürük.

Azərbaycanın gələcəyinə nəzər salın. İmzalanmış bütün müqavilələr üzrə Azərbaycana 60 milyard dollar sərmayə qoyulacaqdır. Təsəvvür edin, bu sərmayələr birinci növbədə həmin sərmayəçilərə, xarici ölkələrin şirkətlərinə və Azərbaycana nə qədər böyük yeni sərvətlər gətirəcəkdir. Mən buna beş il bundan əvvəl də inanırdım, bu gün də inanıram”.

İlk uğurlar, nəticələr

1999-cu il sentyabrın 20-də Gülüstan sarayında “Əsrin müqaviləsi”nin beşinci ildönümünə həsr edilmiş mərasim keçirildi. Tədbirdə çıxış edən Prezident Heydər Əliyev bildirdi ki, ***“Əsrin müqaviləsi” məhz Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin əldə olunmasından irəli gəlmiş bir tarixi hadisədir. Biz yalnız müstəqil dövlət olandan sonra dünyanın müxtəlif ölkələri, neft şirkətləri ilə sərbəst, heç kəsdən asılı olmayaraq danışıqlar aparmaq imkanı əldə etmişik və bu sahədə gördüyümüz işlərin ən görkəmlisi, ən böyüyü, ən mühüm tarixi əhəmiyyət kəsb edəni “Əsrin müqaviləsi”nin hazırlanıb imzalanması idi. Bu gün təntənəli mərasimdə artıq deyildi ki, bu müqavilənin hazırlanması ilə biz nə cür ağır şəraitdə məşğul olmuşuq, daxili və xarici qüvvələrin yaratdığı nə qədər çətinliklərlə rastlaşmışıq. Ancaq biz iradə və əzm göstərmişik, risk etmişik və “Əsrin müqaviləsi”ni nizamlamağa nail olmuşuq.***

Onu da heç vaxt unutmamalıyıq ki, ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitliyin təmin edilməsi, respublikamızda vətəndaşların rahat yaşaması üçün lazımi şərait yaradılması, xarici şirkətlər üçün əlverişli investisiya mühitinin formalaşması neft strategiyasının uğurla reallaşmasının əsasını təşkil edir. Bu o deməkdir ki, “Əsrin müqaviləsi”ndən sonra imzaladığımız müqavilələr daha da gözəl nəticələr verəcəkdir. “Şahdəniz” yatağında aşkar olunan qaz ehtiyatları və əldə etdiyimiz gözəl nəticələr bunu aydın göstərir.

Biz böyük işin başlanğıcındayıq. Bu gün gördüyümüz bütün işlər, “Əsrin müqaviləsi” ilə qoyduğumuz təməl XXI əsrdə Azərbaycan xalqının inkişafı, firavan həyatı, müstəqil Azərbaycan dövlətinin suverenliyinin daha da möhkəmlənməsi üçün gözəl imkanlar yaradır və inanıram ki, XXI əsr müstəqil Azərbaycan dövləti üçün ən xoşbəxt dövr olacaqdır. Bu beş il müddətində bizimlə əməkdaşlıq edənlərin hamısına bir daha təşəkkür edirəm. Bu bayram gününü bizimlə qeyd etmək üçün Azərbaycana gəlmiş dövlət nümayəndə heyətlərinə təşəkkür edirəm və minnətdarlığımı bildirirəm. Hamınıza gələcək işlərinizdə uğurlar arzulayıram.

Açıq dənizdə yerləşən nadir Neft Daşları yatağının kəşf edilməsi dünya neftçıxarma sənayesinin inkişafında böyük hadisə olub

1999-cu il noyabrın 7-də Azərbaycan dəniz neft sənayesinin 50 illik yubileyi böyük bayram kimi qeyd olundu. Bununla əlaqədar Prezident Heydər Əliyevin imzaladığı sərəncamda qeyd olunurdu ki, dənizdə neft və qaz hasilatının ilk cığır açanları olan Azərbaycan neftçiləri dünya neft sənayesinin inkişafına çox böyük töhfə veriblər. XX əsrin əvvəllərində dəniz yataqlarının işlənməsi üçün Azərbaycan neftçilərinin yaratdıqları texniki baza onların bir çox nəsillərinin səyləri ilə daim təkmilləşdirilib. Hələ 20-30-cu illərdə ağac dirəklər üzərində qurulan Bibiheybət buxtası neft mədənində tətbiq edilən ada tipli qurğulardan Pirallahı adasına bitişik dəniz sahələrində tikilən nəhəng metal özüllərədək çox böyük bir yol keçilib.

(davamı 3-cü səhifədə)